

Єрмоленко І.Я., старший інспектор з
навчально-методичної роботи ЦСФП
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ВИНИ ЯК
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ОЗНАКИ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ
АДМІНІСТРАТИВНОГО КОРУПЦІЙНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНОГО ПРАЦІВНИКОМ
ПОЛІЦІЇ

Суб'єктивна сторона відображає ставлення особи до суспільно шкідливого діяння і до його наслідків. Основною ознакою суб'єктивної сторони складу адміністративного корупційного правопорушення, вчиненого працівником поліції, є вина. Як зазначається в юридичній літературі, вина - це психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно шкідливого діяння і його наслідків, яке виявляється у формі умислу або необережності [2, с. 174].

Всі адміністративні корупційні правопорушення із суб'єктивної сторони характеризуються умисною формою вини. Саме тому суб'єктивна сторона є необхідним елементом складу адміністративного корупційного правопорушення, що дозволяє тільки у тому випадку притягнути працівника поліції до адміністративної відповідальності коли він усвідомлював характер своєї дії чи бездіяльності, передбачав їх шкідливі наслідки і бажав їх або свідомо допускав настання цих наслідків.

У свою чергу, зміст вини - це психічне відображення об'єктивних ознак адміністративного правопорушення, які виражають певне ставлення особи до цих ознак. Тобто, вона характеризує відображення у психіці (свідомості) особи до фактичних ознак, які характеризують об'єкт та об'єктивну сторону адміністративного правопорушення.

Таким чином, зміст умислу - це психічне ставлення працівника поліції до об'єкта, об'єктивної сторони складу адміністративного корупційного правопорушення. Так, зміст вини характеризується як прямим, так і непрямым умислом.

Законодавець при визначенні умислу використовує зміст інтелектуального і вольового елементів психіки. Інтелектуальний зміст умислу характеризується наступними елементами: 1) усвідомлення суспільної шкідливості вчинюваних дій; 2) передбачення настання суспільно шкідливих наслідків і причинного зв'язку між діями і такими наслідками. Закон про адміністративну відповідальність обмежує інтелектуальний момент усвідомлення лише суспільної шкідливості діяння і не вимагає усвідомлення винним його протиправності, адже адміністративно-деліктне право ґрунтується на конституційному принципі, згідно з яким незнання закону не звільняє особу від юридичної відповідальності (ст. 68 Конституції України) [1].

Під усвідомленням працівником поліції ознак адміністративного корупційного правопорушення розуміється також усвідомлення об'єкта, предмета та об'єктивної сторони юридичного складу такого виду правопорушення. Наприклад, при вчиненні адміністративного корупційного правопорушення, який посягає на охоронювані адміністративно-деліктним законодавством суспільні відносини, працівник поліції має усвідомлювати свої дії щодо порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, що свідчить про те, що він усвідомлює об'єкт даного правопорушення. При цьому, усвідомлення обставин, які належать до об'єктивної сторони складу адміністративного

корупційного правопорушення означає те, що особа усвідомлює шкідливість своїх дій чи бездіяльності для суспільних відносин.

Щодо усвідомлення працівником поліції протиправності свого діяння, варто зазначити, що відповідно до ст. 57 Конституції України, кожному гарантується право знати свої права й обов'язки. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення в порядку, встановленому законом. Згідно ст. 68 Конституції України, незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності [1]. Таким чином, при вирішенні питання про наявність вини у діяннях працівника поліції, слід виходити від того, чи було офіційне оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності.

У свою чергу, передбачення настання суспільно шкідливих наслідків означає передбачення працівником поліції тих шкідливих змін, які настануть у суспільних відносинах у випадку вчинення адміністративного корупційного правопорушення. Звісно, передбачення суспільно шкідливих наслідків як ознака інтелектуального моменту умислу має місце лише в адміністративному корупційному правопорушенні із матеріальним складом, а саме у випадку порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4 КУпАП). Передбачення суспільно шкідливих наслідків від вчинення цього адміністративного корупційного правопорушення охоплює й усвідомлення залежності між учиненим діянням та наслідками, що можуть настати.

Вольовий момент умислу відповідно до ст. 10 КУпАП, характеризується бажанням настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (при прямому умислі) або небажанням, але свідомим припущенням їх настання (при непрямому умислі). Вольову ознаку утворює ставлення працівника поліції до наслідків адміністративного корупційного правопорушення - їх бажання або свідоме допущення настання. Саме за вольовою ознакою здійснюється відокремлення прямого від умислу непрямого. Вольовий момент умислу при вчиненні

адміністративного корупційного правопорушення характеризується психічним ставленням до настання суспільно шкідливих, тобто данеправопорушення може бути вчинене як з прямим, так і непрямым умислом.

Сутність вини характеризує її соціальний характер. При вчиненні адміністративного корупційного правопорушення, сутність вини полягає в негативному ставленні працівника поліції до тих суспільних відносин, які охороняються нормою закону про адміністративну відповідальність. Звісно, вчинення працівником поліції такого виду суспільно шкідливого діяння має наслідком адміністративну відповідальність такого працівника.

Значною мірою ступінь вини визначається через призму усвідомлення суспільно шкідливого діяння, мотивами, метою адміністративного корупційного правопорушення, а також іншими ознаками, які характеризують особу правопорушника (вік, досвід роботи, звання, сімейний стан тощо). Особливості психічного ставлення працівника поліції до вчинюваного ним суспільно шкідливого діяння свідчать певною мірою про ступінь суспільної шкідливості адміністративного корупційного правопорушення.

Ступінь вини прямо пропорційний накладенню адміністративного стягнення, необхідного для усунення дефектів у соціальних орієнтаціях працівника поліції. Цим визначається адміністративно-правове значення ступеня вини, оскільки не впливаючи на кваліфікацію адміністративного корупційного правопорушення, він при цьому має суттєвий вплив на індивідуалізацію адміністративного стягнення в межах санкції ст.ст. 172-4-172-9 КУпАП.

Отже, вина працівника поліції за вчинене адміністративне корупційне правопорушення проявляється у формі прямого чи непрямого умислу, тобто винна особа: 1) усвідомлювала протиправний характер свого діяння; передбачала його суспільні шкідливі наслідки; бажала настання цих наслідків; 2) усвідомлювала протиправний характер свого діяння; передбачала його суспільного шкідливі наслідки; свідомо допускала настання цих наслідків.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

2. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий [та ін.]; за заг. Ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй.- Х. : Право, 2010. - 624 с.